

"Hem kâinattaki hadsiz faaliyeti iktiza eden tezahür-ü rububiyete ve tebarüz-ü kemâlât-ı İlâhiyeye beş vech ile hizmeti dahi, ulvî bir vazife-i fıtratıdır." cümlesini izah eder misiniz?

"Hem kâinattaki hadsiz faaliyeti iktiza eden tezahür-ü rububiyete ve tebarüz-ü kemâlât-ı İlâhiyeye [\(Yirmi Dördüncü Mektupta beyan edildiği gibi\)](#) beş vecihle hizmeti dahi, ulvî bir vazife-i fıtratıdır. Ve böyle faydaları ve neticeleri vermekle beraber, kendi yerinde, bu âlem-i şehadette zîruh ise ruhunu ve hadsiz hafızalarda ve sâir elvâh-ı mahfuzalarda suretini ve hüviyetini ve tohumlarında ve yumurtacıklarında mahiyetinin kanunlarını ve bir nevi müstakbel hayatını ve âlem-i gaybda ve daire-i esmâda aynadarlık ettiği kemalleri ve güzellikleri bırakıp, mesrurâne terhis mânâsında bir zâhirî mevt ile bir zeval perdesi altına girer, yalnız dünyevî gözlerden saklanır mahiyetinde gördüm; 'Oh, elhamdü lillâh.' dedim."(1)

Bu paragrafta, zaman ve mekan nehrinde akıp giden eşyanın ve mahlukatın bir an görüldükten sonra kaybolmaları ne manaya geliyor ve o zavallı mahlukat nereye gidiyor, bu gibi noktalar izah ediliyor.

Evet, kainat büyük bir nehir gibidir; bütün eşya bu nehir içinde bir yerden gelip bir yere gidiyorlar. Allah, sonsuz kemal ve cemalini hem kendi nazarına hem de başka şuur sahibi mahlukların nazarlarına izhar ve ilan etmek için, bu kainatı gelir gider büyük bir nehir şeklinde yaratmıştır. Her mahluk ve eşya Allah'ın isim ve sıfatlarının cevelan ve tecelli ettiği bir merkezdir. Bu merkez, bu izhar ve ilan vazifesini gördükten sonra arkasında bekleyenlere yer açmak ona da varlık ve izhar lezzetini tattırmak için hemen başka bir boyuta naklediliyor. Levh-i Mahv-İspat bu hakikate güzel bir takvimdir şöyle ki:

Bediüzzaman'ın ifadesiyle,

"Levh-i Mahv-İspat ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkünatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman odur." (bk. Sözlür, Otuzuncu Söz, s. 548)

Cenab-ı Hak, ilmindeki manalardan bir kısmını zamanın sayfasında yazmakta, daha sonra ölüm kanunuyla bunları silip yenilerini göstermektedir.

Eşyanın Allah'ın ilmindeki halinde zaman söz konusu değildir; ezel- ebed beraberdır. Bunların vücuda gelmeleri belli bir tertip ve sıra iledir, böylece zaman ortaya çıkmaktadır.

Ezbere bildiğimiz bir şiirin başı ve sonu ilmimizde beraberce bulunur. Ama bunu söylemeye veya yazmaya başladığımızda belli bir sıra ortaya çıkar.

Bir insanın ömrü boyunca geçireceği devreler, nutfede mevcuttur; ama **Kitab-ı Mübin** dediğimiz bu alemde daha geniş ve ayrıntılı görüntüler var ayrıca Levh-i Mahv ve İspat dediğimiz levhada, şartların yerine gelip gelmediği de kontrol edilmektedir; yani bir adamın başına gelecek şeylerin tayin ve tespiti Levh-i Mahv ve İspat'ta gerçekleşir.

İlm-i İlâhî'nin değişmesi muhaldir. Ezelden ebede kadar olmuş ve olacak bütün hâdiseler gibi, ata kanununun tatbikatı da o ilmin şümûlündedir. Bu kader değişmez. Değişiklikler sabit ve derin olan Levh-i Mahfûz'un daire-i mümkünatta bir defteri ve yazar bozar tahtası hükmündeki Levh-i Mahv ve isbat'ta olmaktadır. Önce takdir edilen nice cezalar, daha sonra tövbe vesilesiyle ve ata kanunu ile afvedilmekte, Levh-i Mahv ve İspat'tan silinmekte ve kaza edilmemektedir. Nitekim bir âyet-i kerîmede şöyle buyurulmaktadır:

"Allah dilediği şeyi mahveder ve dilediğini isbat eder. Nezdinde kitabın aslı olan Levh-i Mahfuz vardır."(*Ra'd, 13/39*)

İşte mahlukat vazifesini bitirdikten ve Allah'ın kemal ve cemalini ilan ettikten sonra boyut değiştirerek ukba alemlerine intikal ediyor. Yoksa yokluk ve hiçlik kuyusuna düşmüyorlar. Tıpkı bir askerın askerlik vazifesini bitirip asıl vatanına dönmesi gibi, mahlukat da şu kainat kışlasında Allah'ın isim ve sıfatlarını talim ve ilan ettikten sonra, asıl vatan olan ahiret yurduna intikal ediyorlar. Dünya gözünde kaybolup ahiret gözünün dairesine giriyorlar. Öyle ise şu mahlukat içinde hiçbir şey zayı olup yok olmuyor, sadece boyut değiştiriyorlar.

(1) bk. [Sualar, İkinci Şua, Birinci Makam.](#)